

جایگاه ایران در شاخص سهولت کسب و کار

سال ۲۰۱۴ میلادی

مقدمه

بهبود محیط کسب و کار نقش تعیین کننده ای در رشد و توسعه اقتصادی از طریق فراهم کردن شرایط رقابت پذیری و بستر سازی مناسب برای ورود موثر بخش خصوصی در اقتصاد کشور ایفا می کند و گامی اساسی در جهت توسعه سرمایه گذاری بخش خصوصی، تولید و سطح اشتغال در کشور محسوب می شود. تا کنون شاخص های متعددی در سطح بین الملل برای ارزیابی محیط کسب و کار طراحی شده است. در گزارش محیط کسب و کار بانک جهانی در سال ۲۰۱۴ میلادی، شاخص سهولت فضای کسب و کار برای ۱۸۹ کشور مورد بررسی و در ۱۰ زیر شاخص شروع کسب و کار، سهولت اخذ مجوز، دسترسی به برق، ثبت مالکیت، اخذ اعتبارات، حمایت از سرمایه گذاران، تجارت فرامرزی، سهولت اجرای قراردادهای و پرداخت دیون مقایسه شده است. نتایج حاصل از این بررسی نشانی می دهد که بیشتر اجزای شاخص سهولت کسب و کار ایران در شرایط نامناسب قرار دارد و تنها محدودی از شاخص ها شرایط کشور نسبتاً مطلوب است.

۱- مقایسه شاخص کل سهولت کسب و کار ایران و کشورهای منتخب در سال ۲۰۱۴ میلادی

در گزارش بانک جهانی میانگین شاخص سهولت کسب و کار برای کشورهای حوزه خاورمیانه و شمال آفریقا ۱۰۷ می باشد. این در حالی است که جایگاه ایران در شاخص سهولت کسب و کار رتبه ۱۵۲ است که بیشتر از متوسط منطقه بوده و کشور در شاخص سهولت کسب و کار با ۷ پله کاهش مرتبه نسبت به سال قبل مواجه شده است. بهترین رتبه ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی مربوط به اجرای قراردادهای گزارش شده که رتبه ۵۱ را به خود اختصاص داده است. بدترین رتبه ایران نیز مربوط به شرایط و مقررات اخذ مجوز و دسترسی به برق می باشد که رتبه ۱۶۹ را به خود اختصاص داده است.

جدول ۱. رتبه کشورهای منتخب در شاخص سهولت کسب و کار سال ۲۰۱۴ میلادی

کشور	سنگاپور	امارات	عربستان سعودی	عمان	اردن	عراق	ایران	لیبی	میانگین MENA
رتبه کل	۱	۲۳	۲۶	۴۷	۱۱۹	۱۵۱	۱۵۲	۱۸۷	۱۰۷
شروع کسب و کار	۳	۳۷	۸۴	۷۷	۱۱۷	۱۶۹	۱۰۷	۱۷۱	۱۱۲
اخذ مجوزها	۳	۵	۱۷	۶۹	۱۱۱	۲۰	۱۶۹	۱۸۹	۱۰۸
دسترسی به برق	۶	۴	۱۵	۵۸	۴۱	۳۹	۱۶۹	۶۸	۷۷
ثبت مالکیت	۲۸	۴	۱۴	۲۱	۱۰۴	۱۰۸	۱۶۸	۱۸۹	۹۳
اخذ اعتبار	۳	۸۶	۵۵	۸۶	۱۷۰	۱۸۰	۸۶	۱۸۶	۱۳۳
حمایت از سرمایه‌گذاران	۲	۹۸	۲۲	۹۸	۱۷۰	۱۲۸	۱۴۷	۱۸۷	۱۱۳
پرداخت مالیات	۵	۱	۳	۹	۳۵	۶۳	۱۳۹	۱۱۶	۶۴
شاخص تجاری فرامرزی	۱	۴	۶۹	۴۷	۵۷	۱۷۹	۱۵۳	۱۴۳	۸۹
الزام آور بودن اجرای قراردادها	۱۲	۱۰۰	۱۲۷	۱۰۷	۱۳۳	۱۴۲	۵۱	۱۵۰	۱۱۸
پرداخت دیون	۴	۱۰۱	۱۰۶	۷۲	۱۱۳	۱۸۹	۱۲۹	۱۸۹	۱۰۵

۲- نگاهی به وضعیت شاخص های کسب و کار کشور

۱-۲. شروع کسب و کار

بر اساس گزارش بانک جهانی رتبه ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی در شاخص شروع کسب و کار ۱۰۷ می‌باشد که نسبت به سال قبل ۲۰ پله تنزل یافته است، با این حال در این شاخص همچنان رتبه ایران پایین‌تر از متوسط منطقه می‌باشد. مراحل شروع یک کسب و کار جدید در ایران شامل ۸ مرحله است. متوسط زمان انجام این فرآیند ۱۶ روز بوده و هزینه‌های شروع یک فعالیت در ایران معادل ۳/۱ درصد درآمد سرانه و حداقل سرمایه اولیه معادل ۰/۴ درصد درآمد سرانه می‌باشد. در گزارش بانک جهانی یکی از دلایل طولانی بودن این مراحل در ایران به الزام کارآفرینان جهت اخذ گواهی عدم سوءپیشینه به منظور ثبت شرکت نسبت داده شده است.

کار و جامعه

جدول ۲. شاخص های شروع کسب و کار ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۸۷	۱۰۷	۱۱۲
تعداد مراحل	۷	۸	۸
مدت زمان (روز)	۱۳	۱۶	۱۹/۸
هزینه (درصد از درآمد سرانه)	۳/۳	۱/۳	۲۸/۹
حداقل سرمایه (درصد از درآمد سرانه)	۰/۵	۰/۴	۴۵/۴

۲-۲. شرایط و مقررات اخذ مجوز

در سال ۲۰۱۴ میلادی رتبه ایران در این شاخص ۱۶۹ می باشد که نسبت به سال قبل ۳ پله تنزل یافته است. در این خصوص لازم به اشاره است که علی رغم کاهش هزینه های اخذ مجوز از ۲۶۲/۳ درصد از درآمد سرانه در سال ۲۰۱۳ میلادی به ۲۲۴/۷ درصد از درآمد سرانه در سال ۲۰۱۴ میلادی به سبب اقدامات موثر سایر کشورها در این زمینه، ایران با تنزل رتبه مواجه شده است. تعداد فرآیندها برای اخذ مجوز در ایران ۱۶ مرحله است، اما این ۱۶ مرحله در ۳۱۹/۵ روز طی می گردد که نسبت به متوسط منطقه زمانی بسیار طولانی است. در ایران مراحل دشوار اخذ مجوز و دشواری رعایت قوانین، موجب بالا رفتن هزینه و یا انگیزه برای فعالیتهای اقتصادی در بخش رسمی می گردد و به طور عمده به واسطه فرار از دغدغه استانداردهای ایمنی صورت می گیرد. به گزارش بانک جهانی سردرگمی فعالان اقتصادی برای اخذ مجوز و دریافت استعلام های گوناگون و پراکندگی سازمان ها و موسسات تعیین شده برای صدور مجوزها و همچنین زمان طولانی برای دریافت این مجوزها از موانع مهمی است که موجب نگرانی و تردید فعالان اقتصادی برای آغاز فعالیت و کسب مجوز شده است.

جدول ۳. شاخص های اخذ مجوز ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۶۶	۱۶۹	۱۰۸
تعداد مراحل	۱۶	۱۶	۱۶
مدت زمان (روز)	۳۲۰	۳۱۹/۵	۱۴۵/۷
هزینه (درصد از درآمد سرانه)	۲۶۲/۳	۲۲۴/۷	۲۸۳/۳

۳-۲. دسترسی به برق

ایران از نظر دسترسی واحدهای اقتصادی به برق رتبه ۱۶۹ را در سال ۲۰۱۴ میلادی به خود اختصاص داده است. این شاخص نسبت به سال ۲۰۱۳ میلادی شش پله تنزل یافته است. تعداد فرآیندها برای دریافت اشتراک برق توسط شرکت‌ها در ایران ۷ مرحله و زمان لازم برای طی این مراحل ۱۴۰ روز می باشد که نسبت به سال ۲۰۱۳ میلادی تغییری نداشته است. نکته قابل توجه اینکه هزینه لازم در این زمینه در سال ۲۰۱۳ میلادی ۷۸۸/۴ درصد از درآمد سرانه برآورد شده بود که این رقم در سال ۲۰۱۴ میلادی به ۶۹۴/۹ درصد کاهش یافته است، ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی در دسترسی به برق نسبت به میانگین منطقه MENA وضعیت مطلوبی ندارد.

جدول ۴. شاخص‌های دسترسی به برق ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۶۳	۱۶۹	۷۷
تعداد مراحل	۷	۷	۵
مدت زمان (روز)	۱۴۰	۱۴۰	۸۶
هزینه (درصد از درآمد سرانه)	۷۸۸/۴	۶۹۴/۹	۱۰۳۸

۴-۲. ثبت مالکیت

در شاخص ثبت مالکیت، ایران رتبه ۱۶۸ را در سال ۲۰۱۴ میلادی به خود اختصاص داده که نسبت به سال ۲۰۱۳ میلادی ۳ پله تنزل یافته است. کارآفرینان در ایران می توانند طی ۹ مرحله و در ۳۶ روز ثبت مالکیت نمایند. این در حالی است که تعداد مراحل، زمان و هزینه ثبت مالکیت در ایران بیشتر از متوسط منطقه MENA می باشد. در کشور ایران طولانی بودن و دشواری فرآیندهای ثبت اموال و املاک و هزینه بالای مربوط به آن از جمله عواملی هستند که موجب می شوند کارآفرینان برای ثبت فعالیت خویش با مشکلات فراوانی روبرو شوند. این در حالی است که در ایران بدون داشتن سند رسمی، حقوق مالکیت کارفرمایان و فعالان اقتصادی به راحتی نقض می‌شود. در حال حاضر سازمان ثبت اسناد، دفاتر اسناد رسمی، سازمان امور مالیاتی و شهرداری‌ها از اصلی‌ترین نهادهای مرتبط با این شاخص هستند که در کندی انجام این فرآیند موثر می‌باشند.

جدول ۵. شاخص‌های ثبت مالکیت ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۶۵	۱۶۸	۹۳
تعداد مراحل	۹	۹	۶
مدت زمان (روز)	۳۶	۳۶	۳۳
هزینه (درصد از درآمد سرانه)	۱۰/۵	۱۰/۶	۵/۹

۲-۵. اخذ اعتبارات

در شاخص اخذ اعتبارات، ایران رتبه ۸۶ جهان را در سال ۲۰۱۴ میلادی احراز نموده است که نسبت به سال گذشته سه پله تنزل یافته است. با اینکه کشور در رابطه با این شاخص نسبت به متوسط منطقه MENA وضعیت مطلوبی دارد، اما بازارهای مالی توسعه نیافته، دشواری تامین مالی طرح‌ها، تغییرات سیاستی در پایان دوره تصدی دولت و نیز عدم ثبات در سیاست‌های اقتصاد کلان از جمله معضلات کشور در این شاخص هستند. در سال‌های اخیر مشکلات بانکی از مهمترین محدودیت‌های برونزای بنگاه‌های ایرانی به شمار می‌رود. مطالبات معوق بانک‌ها موجب حساسیت بیشتر آن‌ها به دریافت وثایقی شده که از عهده بسیاری از متقاضیان خارج است. همچنین فقدان ساز و کار هدایت سرمایه‌های سرگردان و پس اندازها به سوی طرح‌های تولیدی از دیگر مشکلات ایران در این شاخص می‌باشد.

جدول ۶. شاخص‌های اخذ اعتبارات ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۸۳	۸۶	۱۳۳
قدرت حقوق قانونی (۱-۱۰)	۴	۴	۳
اطلاعات اعتباری (۰-۶)	۵	۵	۴
پوشش دفاتر ثبت رسمی دولتی (درصد از بزرگسالان)	۲۵/۹	۴۱/۶	۸/۳
پوشش دفاتر ثبت رسمی خصوصی (درصد از بزرگسالان)	۳۱/۹	۳۳/۳	۹/۹

۲-۶. حمایت از سرمایه گذاران

رتبه ایران در شاخص حمایت از سرمایه گذاران نسبت به سال ۲۰۱۳ میلادی سه پله بهبود یافته و ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی رتبه ۱۴۷ را در این شاخص احراز نموده است. اما نکته قابل تامل اینکه بهبود این شاخص به دلیل بدتر شدن مولفه های حمایت از سرمایه گذاران در دیگر کشورها می باشد.

حمایت ناکافی از سهامداران خرد و دشواری شرایط طرح دعوی، کارآفرینان را از سرمایه گذاری منصرف می کند. به علاوه سرمایه گذاران نمی توانند از دارایی‌های متنوع بهره‌مند شوند و برای تامین اعتبار تنها به یک منبع مالی یعنی بانک‌ها متکی هستند. در چنین شرایطی دسترسی کارآفرینان به نقدینگی دشوار می گردد. بنگاه‌های اقتصادی به دلیل مشکلات موجود در تامین مالی به سطح کارای خود نمی‌رسند و رشد اقتصادی آنان متوقف می‌شود. شایان ذکر است ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی در حمایت از سرمایه گذاران نسبت به متوسط منطقه MENA وضعیت مطلوبی ندارد

جدول ۷. شاخص‌های حمایت از سرمایه‌گذاران ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۵۰	۱۴۷	۱۱۳
شاخص افشاء (۰-۱۰)	۷	۷	۶
شاخص مسئولیت مدیر (۰-۱۰)	۴	۴	۵
سهولت دادخواست سهامداران (۰-۱۰)	۰	۰	۳
حمایت از سهامداران (۰-۱۰)	۳/۷	۳/۷	۴/۵

۲-۷. سهولت پرداخت مالیات

در شاخص سهولت پرداخت مالیات ایران رتبه ۱۳۹ را در سال ۲۰۱۴ میلادی به خود اختصاص داده است که نسبت به میانگین منطقه MENA از وضعیت مطلوبی برخوردار نمی‌باشد. اگر چه امتیاز ایران از نظر مولفه‌های مالیاتی تغییری نکرده، اما رتبه آن از نظر پرداخت مالیات‌ها ۱۰ پله تنزل یافته و به ۱۳۹ رسیده است. از دیدگاه بانک جهانی مالیات‌های غیرشفاف، سنگین و تبعیض آمیز در ایران، بنگاه‌ها را به توقف فعالیت تولیدی و یا فرار مالیاتی سوق می‌دهد، همچنین عدم ساماندهی نظام جامع اطلاعاتی و استفاده از روش مالیات بر ارزش افزوده، مشکل جدی دیگری است که در حال حاضر در ایران وجود دارد.

جدول ۸. شاخص‌های سهولت پرداخت مالیات ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۲۹	۱۳۹	۶۴
تعداد پرداخت در هر سال	۲۰	۲۰	۱۸
زمان صرف شده (ساعت در هر سال)	۳۴۴	۳۴۴	۲۲۰

۲-۸. تجارت فرامرزی

در شاخص تجارت فرامرزی رتبه جهانی ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی از نظر کیفیت تجارت کالا ۱۰ پله تنزل یافته است و از ۱۴۳ در سال ۲۰۱۳ میلادی به ۱۵۳ در سال ۲۰۱۴ تنزل یافته است. همچنین ایران در تجارت فرامرزی نسبت به میانگین منطقه MENA از وضعیت مطلوبی برخوردار نمی‌باشد. بری صادرات کالا از طریق مرزها در ایران به ۷ مدرک معتبر نیاز است که نسبت به سال ۲۰۱۳ میلادی تغییری نداشته

است. زمان صادرات در ایران نیز بدون تغییر مانده و ۲۵ روز برآورد شده است. همچنین هزینه صادرات در مرزهای ایران برای هر کانتینر تغییری نداشته و در سطح ۱۴۷۰ دلار باقی مانده است. لیکن در بخش واردات، از نظر تعداد اسناد و زمان مورد نیاز برای واردات، در مقایسه با سال قبل، کشور از وضعیت بدتری برخوردار می‌باشد.

به اعتقاد بانک جهانی ایران با تعدد محدودیت های تجاری، فرآیند طولانی و پیچیده واردات و صادرات و بی ثباتی در قوانین و مقررات مواجه است. اختلاف بسیار زیادی در تعریف و اجرای تعرفه های گمرکی و مراحل اداری وجود دارد و زمان طولانی در گمرک، ضایعات کالا را افزایش می‌دهد. همچنین هزینه بالای گمرک موجب افزایش فساد می‌گردد. از سوی دیگر تحریم‌های یک جانبه و چند جانبه مالی و اقتصادی بین‌المللی در ایران به صورت مانعی در بخش تجارت خارجی ایفای نقش می‌کنند.

جدول ۹. شاخص های تجارت فرامرزی ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۴۳	۱۵۳	۸۹
تعداد اسناد برای صادرات	۷	۷	۶
زمان صادرات (روز)	۲۵	۲۵	۲۰
هزینه صادرات (\$) برای هر کانتینر	۱۴۷۰	۱۴۷۰	۱۱۲۷
تعداد اسناد برای واردات	۸	۱۰	۸
زمان واردات (روز)	۳۲	۳۷	۲۴
هزینه واردات (\$) برای هر کانتینر	۲۱۰۰	۲۱۰۰	۱۳۶۰

۲-۹. اجرای قراردادها

رتبه ایران در شاخص اجرای قراردادها در سطح جهان با دو پله بهبود از ۵۳ در سال ۲۰۱۳ میلادی به ۵۱ در سال ۲۰۱۴ میلادی رسیده و نسبت به میانگین منطقه MENA از وضعیت مطلوبی برخوردار شده است. به اعتقاد بانک جهانی دشواری حل اختلاف تجاری و وصول طلب با استفاده از دادگاه‌ها، هزینه و زمان زیاد، عدم صلاحیت و فساد عوامل دادگاه، تاخیر در فرآیند تجدیدنظر، زمان طولانی و اجرای حکم و ... بنگاه‌ها را مجبور می‌سازد به دنبال ابزارهای دیگری برای حل و فصل اختلافات خود باشند و به دلیل بی اعتمادی به سیستم قضایی، مطالبات خود را از مسیر قانونی دنبال نکنند. این در حالی است که عدم اجرای قراردادها و دیر یا ناقص اجرا شدن آن‌ها علاوه بر بنگاه‌های متضرر، به زنجیره شرکا و طرف‌های معامله آنها و در نتیجه کل محیط کسب و کار ضربه می‌زند.

جدول ۱۰- شاخص‌های سهولت اجرای قراردادهای ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۵۳	۵۱	۱۱۸
مراحل (تعداد)	۵۰۵	۵۰۵	۶۵۸
زمان (روز)	۱۷	۱۷	۲۴/۶
هزینه (درصد از طلب)	۳۹	۴۰	۴۴

۲-۱۰. پرداخت دیون

رتبه ایران در زمینه ورشکستگی و پایان یافتن یک فعالیت تجاری تنزل داشته، از ۱۲۶ در سال ۲۰۱۳ میلادی به ۱۲۹ در سال ۲۰۱۴ میلادی رسیده و بالا از میانگین منطقه MENA می باشد. زمان مربوط به تعطیلی یک واحد اقتصادی در ایران نسبت به سال گذشته بدون تغییر و در سطح ۴/۵ سال باقی مانده است. نرخ بازستانی در سال ۲۰۱۳ میلادی ۲۳/۱ درصد بوده که در سال ۲۰۱۴ میلادی به ۲۲/۴ درصد کاهش داده شده است. در حال حاضر بی ثباتی سیاست‌های پولی، مالی و تجاری به ویژه در بخش تولید، موجب زیان‌ده شدن بنگاه‌ها شده است. ناتوانی بنگاه‌ها در پرداخت بدهی‌ها موجب ورشکستگی آنها می گردد. به علاوه قانون ورشکستگی ناکارآمد ایران، منابع مالی را صرف تولید و ایجاد اشتغال نمی کند و قدرت اعتباردهندگان را کاهش می دهد. بانک جهانی در گزارش خود به ایران توصیه کرده در این رابطه تصمیم‌گیری در مورد انحلال یا تجدید سازمان، توسط سرپرست اموال به همراه بستانکاران صورت گیرد و اولویت دهی به مدعیان مشخص شود.

جدول ۱۱- شاخص‌های پرداخت دیون ایران و میانگین منطقه MENA

شاخص	ایران ۲۰۱۳	ایران ۲۰۱۴	میانگین MENA ۲۰۱۴
رتبه	۱۲۶	۱۲۹	۱۰۵
زمان (سال)	۴/۵	۴/۵	۳/۲
هزینه (درصد از دارایی)	۹	۹	۱۴
نرخ بازستانی (سنت در هر دلار)	۲۳/۱	۲۲/۴	۲۹/۴

۳- جمع بندی و نتیجه گیری

گزارش بانک جهانی از وضعیت محیط کسب و کار ایران در سال ۲۰۱۴ میلادی حاکی از تنزل رتبه ایران در منطقه و جهان است، به طوری که ایران با ۷ پله تنزل رتبه در بین ۱۸۹ کشور مورد بررسی، رتبه ۱۵۲ رسیده است. در زیرشاخص‌ها نیز به جز شاخص حمایت از سرمایه‌گذاران و شاخص اجرای قراردادهای که رتبه ایران اندکی بهبود داشته است، در هشت شاخص دیگر با تنزل رتبه مواجه شده است. از دیدگاه بانک جهانی محدودیت‌های ایران برای ارتقا رتبه در هر یک از زیرشاخص‌ها مشتمل بر موارد ذیل می باشد:

- قوانین دست و پاگیر و غیر شفاف
- وجود قوانین، بخشنامه‌ها و آیین‌نامه‌های همپوشان و متعارض
- مراحل دشوار اخذ مجوزها
- پراکندگی سازمان‌ها و موسسات تعیین شده برای صدور مجوزها
- زمان طولانی برای دریافت مجوزها
- بازارهای مالی توسعه نیافته
- دشواری تامین مالی طرح‌ها
- فقدان ساز و کار هدایت سرمایه‌های سرگردان و پس اندازها به سوی طرح‌های تولیدی
- حمایت ناکافی از سهامداران خرد
- دشواری شرایط طرح دعاوی
- عدم ساماندهی نظام جامع اطلاعاتی
- تعدد محدودیت‌های تجاری
- فرآیند طولانی و پیچیده واردات و صادرات
- بی‌ثباتی در مقررات و قوانین تجاری
- نوسانات بسیار زیاد در تعریف و اجرای تعرفه‌های گمرکی
- مراحل اداری و زمان طولانی مورد نیاز برای انجام امور گمرکی
- دشواری حل اختلاف تجاری و وصول طلب از طریق دادگاه‌ها و زمان بری آن
- عدم صلاحیت و فساد عوامل دادگاه، تاخیر در فرآیند تجدید نظر و زمان طولانی اجرای حکم
- اجرای قراردادهای دیر یا ناقص اجرا شدن آن
- بی‌ثباتی سیاست‌های پولی، مالی و تجاری به ویژه در بخش تولید
- در پایان این گزارش، بانک جهانی راهکارهایی به شرح ذیل جهت اصلاح شاخص سهولت کسب و کار پیشنهاد کرده است:
- انجام فرآیندها به صورت الکترونیکی و برخط

بانک جهانی بسترسازی مناسب برای افزایش تعداد بنگاه‌های رسمی اقتصادی از طریق تسریع ثبت، کنترل و بازبایی اطلاعات و روند اداری ثبت شرکت‌ها با استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات را در ایران ممکن می داند. از دیدگاه بانک جهانی انجام فرآیندهای ثبت شرکت از طریق یک مرکز بایگانی الکترونیک اینترنتی جهت تسهیل و تسریع

زمان انجام فرآیندها مؤثر می‌باشد، بدین شرح که کارآفرین برگه ثبت اینترنتی را تکمیل کرده، در همان ساعت، شماره کسب و کار دریافت نماید و با همان شماره، درخواست شماره مالیاتی از اداره امور مالیاتی و گمرکی نموده و جوازهای تخصصی را تکمیل کند.

ساده سازی قوانین و مقررات

به اعتقاد بانک جهانی فعالیتهای اقتصادی زمانی مورد حمایت قوانین هستند که در آنها حقوق مالکیت شفاف، هزینه‌ها و زمان رسیدگی به حل اختلاف پایین، تعاملات اقتصادی قابل پیش‌بینی و طرفین قرارداد از سوء استفاده و تجاوز متجاسرین محفوظ باشند. براساس مطالعات بانک جهانی، اگر زمان و هزینه صرف شده را از نشانه‌های میزان سهولت راه‌اندازی و تداوم یک کسب و کار تلقی کنیم، حداقل یا حداکثر شدن آن به حجم و نوع قوانین مربوطه، میزان قانون مداری و حمایت نظام حقوقی از مالکیت افراد بستگی خواهد داشت. بنابراین کاهش زمان و هزینه راه اندازی و گسترش فعالیتهای اقتصادی، ساده سازی و تضمین اجرای دقیق و عادلانه قوانین جهت آماده کردن بستر مناسب برای فعالیت اقتصادی، ایجاد امنیت برای سرمایه‌گذار و حمایت از سرمایه گذار در مقابل تعرضات احتمالی آینده، گام های موثر در تسهیل کسب و کار می‌باشند. در برخی کشورهای توسعه یافته قوانین به روز شده، متناسب با شرایط هر کشور و تسهیل کننده برای طی کردن این مرحله، به بهبود شرایط ورود به کسب و کار و اوضاع نیروی کار کمک می‌کند.

حذف موازی کاری و متمرکز کردن کارهای مشابه در یک دستگاه

این راهکار بانک جهانی مشابه ماده (۷۰) قانون برنامه پنجم توسعه می‌باشد که هنوز در بسیاری از دستگاه‌های کشور اجرایی نشده است. بر اساس این ماده، برای آن دسته از فعالیتهای اقتصادی که نیازمند اخذ مجوز از دستگاه‌های متعدد می‌باشند، یک دستگاه اصلی موضوع فعالیت، وظیفه مدیریت یکپارچه، هماهنگی و اداره امور، اخذ و تکمیل و صدور مجوز را به عهده بگیرد و از طریق ایجاد پنجره واحد به صورت حقیقی یا در فضای مجازی با مشارکت سایر دستگاه‌های مرتبط به گونه ای اقدام نماید که ضمن رعایت اصل همزمانی صدور مجوزها، سقف زمانی مورد نظر برای صدور مجوز از زمان پیش‌بینی شده در قانون نحوه اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم قانون اساسی تجاوز ننماید.

افزایش امنیت قضایی و ساده تر کردن رسیدگی به دعاوی و شکایات

نظام حقوقی حاکم بر کشور موجب اطمینان بخشی به فعالان اقتصادی است که هیچ‌گونه خطری متوجه سرمایه و حقوق آنان نمی‌باشد و در صورت بروز هرگونه خطری نظام قضایی و حقوقی می تواند از حقوق آنان حمایت نماید. این نظام حقوقی باید دارای ویژگی‌هایی باشد که

همواره مورد تایید حقوقمندان و فعالان اقتصادی بوده است. سریع بودن، بی طرف بودن، کم هزینه و در دسترس بودن از اهم این ویژگی ها می باشد. به اعتقاد بانک جهانی بهترین و موثرترین روش حمایت از مبتکرین و فعالان اقتصادی، افزایش کارآیی دادگاهها می باشد، زیرا در این صورت صاحبان سرمایه راحت تر با مبتکرین قرارداد منعقد می کنند. اگر دادگاهها از حقوق مالکیت شرکتها حمایت نکنند تحقیق و توسعه به هیچ وجه اقتصادی نخواهد بود. آنچه مسلم است یک نظام دادرسی و حل اختلاف کارآ به صاحبان کسب و کار این اطمینان را می دهد که دامنه تعامل خود را گسترش داده و به مشتریان و تامین کنندگان مالی جدید روی آورند. حمایت حقوقی از اعتباردهندگان را می توان با اصلاح قانون وثیقهها بهبود بخشید. استفاده از شیوههای خارج از دادگاه و رجوع به اشخاص حقیقی و حقوقی مرضی الطرفین و یا استفاده از رویههای قضایی شفاف اختصاری، حذف موانعی که بر سر راه استفاده از داراییها به عنوان وثیقه وامها وجود دارد، تقویت حقوق اعتباردهندگان در توقیف اموال در دفاتر ثبت اعتبارات، وضع قوانین شفاف در مورد حق تقدم بستانکاران از وثیقهها و افزایش توان بستانکاران برای بازپس گیری مطالبات خود به هنگام ورشکستگی بدهکاران، می تواند دسترسی به اعتبارات را افزایش دهد. همچنین مسدود کردن دارایی بدهکار بر اساس قرارداد وقتی تنها یک طلبکار وجود دارد، بدون نیاز به دادگاه و اعلام ورشکستگی موجب حداکثر کارایی نتیجه می شود. به کارگیری رویه شفاهی، ساده سازی فرآیند صدور اختاریه، محدود کردن تعداد و زمان استینافها، کاهش یا حذف ضرورت صدور اختاریه قانونی و در نهایت ساده سازی قوانین مربوط به ارائه شواهد، موجب کاهش زمان و هزینه حل و فصل دعاوی می گردد.

منبع: وزارت امور اقتصادی و دارایی معاونت امور اقتصادی

بررسی مقایسه ای دستمزدها در ۱۶ کشور دنیا

هر مشمول قانون کار در سال ۹۳ ماهیانه معادل ۱۹۴,۵ دلار حداقل دستمزد دریافت خواهد کرد که به ارزشهای دیگر معادل ۱۴۴,۶ یورو، ۱۱۶,۲۰ پوند و ۷۱۳,۸ درهم خواهد بود. در حال حاضر دست کم ۳ میلیون کارگر در ایران حداقل بگیر هستند و نمایندگان کارگری می گویند حداقل دستمزدها بیشتر از ۱۰ روز اول هر ماه دوام نمی آورد.

به گزارش مهر، کارشناسان می گویند حداقل دستمزدها در ایران یکی از کمترین ارقام در بین کشورهای مختلف است و از این حیث مشمولان قانون کار با مسائل و مشکلات جدی در تامین معیشت خود روبرو هستند.

پایین بودن حداقل دستمزدها در ایران آنقدر جدی است که برخی نمایندگان کارگری اعلام کرده اند، حداقل بگیران دستمزد تنها ۱۰ روز اول ماه را می توانند سر کنند و برای مابقی روزها تا حقوق بعدی باید به فکر شغل دوم و یا راه های دیگر درآمدی باشند.

حداقل دستمزد تعیین شده برای سال جاری از سوی شورای عالی کار، ۶۰۸ هزار و ۹۰۰ تومان است اما کارگران می گویند در بررسی ها به این نتیجه رسیده اند که حداقل دستمزد باید چیزی نزدیک به یک میلیون تومان باشد.

با وجود این که برخی مقامات دولتی و کارفرمایان معتقدند متوسط پرداختی آنها در سال جاری حدود یک میلیون تومان برای هر نیروی کار است، اما اهمیت موضوع حداقل دستمزد در ایران به این دلیل است که طبق آمارهای موجود حداقل ۲۵ درصد کل مشمولان قانون کار، حداقل بگیر هستند و ارقام دیگری غیر از مصوبه شورای عالی کار در پایان هر ماه را دریافت نمی کنند.

بنابراین تا زمانی که دست کم ۳ میلیون مشمول قانون کار در ایران به ازاء ۱۹۶ کار در ماه تنها ۶۰۹ هزار تومان دریافت کنند، موضوع حداقل دستمزد به عنوان یکی از مهم ترین مباحث پیش روی کارفرمایان و کارگران باقی خواهد ماند.

مسئله حقوق های پایین کارگری در ایران باعث شد تا بیشتر کارگران برای تامین هزینه های زندگی خود در حاشیه شهرها ساکن شوند، برخی نیازهای زندگی مانند تفریحات و سرگرمی ها را برای خود و فرزندانشان حذف کنند تا بتواند به نیازهای ضروری خود از جمله اجاره، خوراک و پوشاک برسند.

همچنین مسئله حل نشده دستمزد نیروی کار در ایران و شکاف عمیق بین هزینه ها و درآمدها باعث شده تا بسیاری از کارگران علاوه بر شغل اصلی، به مشاغل دیگری نیز رو بیاورند. کارشناسان اقتصادی معتقدند یکی از دلایل گسترش مشاغل غیررسمی، دلالتی و واسطه گری در ایران تأمین نبودن افراد و عدم وجود توازن بین هزینه ها و درآمدهای خانوار است. سامان جهانی کار پیش تر مقایسه ای را بین وضعیت دستمزد نیروی کار در برخی کشورها انجام داده بود که نشان می دهد با وجود پایین بودن دستمزدها در ایران، نیروی کار برخی کشورها ارقام دریافتی پایین تری از کارگران ایرانی دارند. با این حال نباید از یاد برد که وضعیت هزینه ها نیز در کشورهای مختلف متفاوت بوده و در تعیین دستمزدها تاثیرگذار است؛ به عبارتی ممکن است پرداخت دستمزد کشوری نسبت به ایران کمتر باشد، اما هزینه زندگی در آنجا نیز به مراتب از ایران پایین تر باشد.

جدول میانگین دستمزد اسمی ماهیانه ۱۰ کشور در ۲۰۱۰ (ارقام به دلار - تحقیق سازمان جهانی کار)

کشور	دستمزد ماهیانه
اندونزی	۲۵۰
مکزیک	۶۰۰
پرو	۶۰۰
چین	۷۰۰
مصر	۷۰۰
ترکیه	۱۴۰۰
پرتغال	۱۶۰۰
آفریقای جنوبی	۲۴۰۰
آلمان	۲۸۰۰
آمریکا	۳۴۰۰

نگاهی به مقایسه وضعیت ریالی دستمزد در ایران و مقایسه آن با دلار نشان می دهد که هر کارگر ایرانی در سال ۸۰ معادل ۷۱,۷ دلار در ماه حداقل دستمزد دریافت می کرد که این رقم تا سال ۸۹ رشد داشته است. پس از آن با افزایش یکباره قیمت دلار در بازار ایران، حداقل دستمزدهای معادل دلار نیز کاهش یافت و به زیر ۲۰۰ دلار در ماه رسید. تنها در فاصله سال ۸۹ تا ۹۰، حداقل دستمزد ماهیانه کارگران ۱۰۱,۶ دلار کاهش داشته است. به عبارت ساده تر در حالی که حداقل دستمزد کارگران در سال ۹۰ به نسبت سال ۸۹ به میزان ۳۰ هزار تومان در هر ماه افزایش نشان می دهد، اما در واقع حدود ۱۰۲ دلار از ارزش دستمزد و قدرت خرید کارگران در فاصله ۸۹ تا ۹۰ کاسته شده است.

مقایسه حداقل حقوق کارگران ایرانی با دلار

سال	نرخ دلار بازار آزاد	حداقل دستمزد (تومان)	حداقل مزد کارگران (دلار)
۱۳۸۰	۷۹۲	۵۶۷۹۰	۷۱,۷
۱۳۸۱	۷۹۹	۶۹۸۴۶	۸۷,۴
۱۳۸۲	۸۳۲	۸۵۳۳۸	۱۰۲,۵
۱۳۸۳	۸۷۴	۱۰۶۶۰۲	۱۲۱,۹
۱۳۸۴	۹۰۴	۱۲۲۵۹۲	۱۳۵,۶
۱۳۸۵	۹۲۲	۱۵۰۰۰۰	۱۶۲,۶
۱۳۸۶	۹۳۵	۱۸۳۰۰۰	۱۹۵,۷
۱۳۸۷	۹۶۶	۲۱۹۶۰۰	۲۲۷,۳
۱۳۸۸	۱۰۰۰	۲۶۳۵۲۰	۲۶۳,۵
۱۳۸۹	۱۱۰۰	۳۰۳۰۰۰	۲۷۵,۴
۱۳۹۰	۱۹۰۰	۳۳۰۳۰۰	۱۷۳,۸
۱۳۹۱	۳۵۰۰	۳۸۹۷۰۰	۱۱۱,۳
۱۳۹۲	۳۰۰۰	۴۸۷۱۲۵	۱۶۲,۳
۱۳۹۳	۳۱۳۰	۶۰۸۹۰۰	۱۹۴,۵

مقایسه وضعیت دستمزد در ایران نسبت به برخی از کشورهای دیگر نیز نشان می دهد که ایران در ردیف کشورهای با حداقل دستمزد پایین قرار دارد و در این زمینه نیروی کار برخی از کشورها ماهیانه تا چند برابر یک کارگر ایرانی حداقل دستمزد دریافت می کنند.

در حال حاضر، حداقل دستمزد ۶۰۸ هزار و ۹۰۰ تومانی هر کارگر ایرانی در ماه معادل ۱۹۴,۵ دلار، ۱۴۴,۶ یورو، ۱۱۶,۲۰ پوند و ۷۱۳,۸ درهم است. بررسی ها نشان می دهد که طی سال گذشته میلادی و امسال، هر کارگر عراقی ۳۰۰ دلار حداقل دستمزد دریافت می کند.

مقایسه حداقل دستمزد در ۱۶ کشور به دلار

کشور	حداقل مزد (دلار)	حداقل مزد (تومان)
ایران	۱۹۴,۵	۶۰,۸۹۰۰
عراق	۰۰	۹۳۹۰۰۰
اردن	۲۶۸	۸۳۸۸۴۰
قزاقستان	۱۱۶	۳۶۳۰۸۰
کویت	۲۱۶	۶۷۶۰۸۰
مالزی	۲۹۴	۹۲۰۲۲۰
نیجریه	۱۱۵	۳۵۹۹۵۰
پاکستان	۸۲	۲۵۶۶۶۰
پرتقال	۷۲۵	۲۲۶۹۲۵۰
روسیه	۱۵۲	۴۷۵۷۶۰
عربستان	۸۰۰	۲۵۰۴۰۰۰
ترکمنستان	۱۷۵	۵۴۷۷۵۰
انگلیس	۹۸۳	۳۰۷۶۷۹۰
ترکیه	۵۴۳	۱۶۹۹۵۹۰
سوریه	۱۷۶-۲۲۶	۸۳۲۵۸۰
لبنان	۴۵۰	۱۴۰۸۵۰۰